

پرسش ۱۲۴: معنای آیهی (وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ...)

سؤال / ۱۲۴: ما معنى قوله تعالى: (وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّينَ وَالْحِسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا) [65]؟

معنای این سخن خداوند متعال چیست: (شب و روز را دو آیت از آیات خدا قرار دادیم. آیت شب را تاریک گردانیدیم و آیت روز را روشن تا به طلب رزقی که پروردگارتان مقرر داشته است برخیزید و شمار سال‌ها و حساب را بدانید و ما هر چیزی را به تفصیل بیان کرده‌ایم) [66]؟

الجواب: بسم الله الرحمن الرحيم

والحمد لله رب العالمين، وصلى الله على محمد وآل محمد الأئمة والمهدين
عن أبي بصير عنه (عليه السلام): (فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ)، قال: (هو السواد الذي في القمر) [67].

پاسخ:

بسم الله الرحمن الرحيم

والحمد لله رب العالمين، و صلى الله على محمد و آل محمد الائمة و المهديين و سلم تسليماً.

ابو بصير از امام (عليه السلام): (آیت شب را تاریک گردانیدیم) فرمود: «همان سیاهی در ماه است». [68]

وكذلك عن أمير المؤمنين (عليه السلام) عندما سئل عن السواد الذي في القمر، قال (عليه السلام): (هو قوله تعالى: (فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ)) [69]. آية الليل هي القمر، وآية النهار هي الشمس.

همچنین از امیرالمؤمنین (علیه السلام) هنگامی که از سیاهی که در ماه است پرسیده شده، روایت شده است که فرمود: «همان سخن حق تعالی است که می‌فرماید: (آیت شب را تاریک گردانیدیم)». [70] منظور از نشانه شب، ماه و نشانه روز، خورشید می‌باشد.

والقمر کوكب مظلم يأخذ نوره من الشمس، والشمس نجم مضيء. وفي وجود آيتي الشمس والقمر والليل والنهار المترتب على غياب أحدهما وبزوغ الأخرى دليل واضح على التنظيم التفصيلي الدقيق (وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلاً).

ماه، سیاره‌ای است که نورش را از خورشید می‌گیرد و خورشید ستاره‌ای است درخشان. در وجود داشتن دو آیه و نشانه‌ی خورشید و ماه، و شب و روز که حاصل‌شان نهان شدن یکی و برآمدن دیگری است، دلیلی روشن بر یک سامانه‌ی دقیق منظم می‌باشد (و ما هر چیزی را به تفصیل بیان کرده‌ایم).

وفي باطن الآية: فَإِنَّ الشَّمْسَ هِيَ الْحِجَّةُ عَلَى الْخَلْقِ، وَالْقَمَرَ وَصِيَهُ، فَرَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم) هُوَ الشَّمْسُ، وَعَلِيٌّ (عليه السلام) هُوَ الْقَمَرُ، وَهَكَذَا فِي كُلِّ زَمَانٍ الشَّمْسُ الْحِجَّةُ عَلَى الْخَلْقِ، وَالْقَمَرُ الْوَصِيُّ الَّذِي يَأْخُذُ مِنَ الْحِجَّةِ عَلَى الْخَلْقِ. وَاللَّيْلُ هُوَ الظُّلَامُ وَالظُّلْمُ وَدَوْلَةُ الظَّالِمِينَ، وَالنَّهَارُ هُوَ النُّورُ وَالْعَدْلُ وَدَوْلَةُ الْحَقِّ. [71].

در باطن آیه: خورشید همان حجّت بر خلق است و ماه وصی او می‌باشد. بنابراین پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) خورشید است و امام علی (علیه السلام) ماه. به همین ترتیب در هر زمان خورشید عبارت است از حجّت بر خلق و ماه، وصی او که از حجّت بر خلق بر می‌گیرد. شب همان تاریکی، ستم و دولت ستمگران است، و روز نیز عدل و دولت حق می‌باشد. [72].

(فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ): آية الليل هو القمر، وهو الوصي والحجة على الخلق أيضاً، ومحوه أي إن الظلم والظلام يغطي حقه ويمنعه إياه، ولا يجري شيء إلا بأمر الله سبحانه وتعالى، ولذلك نسب هذا الأمر إليه سبحانه وتعالى، فلو شاء سبحانه أظهر آية الليل وهو القمر والوصي، كما هو الحال في زمن الإمام المهدي (عليه السلام).

(آیت شب را تاریک گردانیدیم): نشانه شب، همان ماه است و او وصی و حجت بر خلق نیز می باشد، و تاریک گردانیدن او یعنی ستم و تاریکی، حق او را می پوشاند و از او باز می دارد، و از آنجا که هیچ امری جز به امر خداوند سبحان و متعال جاری نمی گردد، این امر به او سبحان و متعال نسبت داده شده، و اگر خداوند سبحان می خواست نشانه شب را ظاهر می گردانید که او همان ماه و وصی است؛ کما اینکه اکنون در زمان امام مهدی (علیه السلام) همین گونه می باشد.

(وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً): وهي الشمس والحجة على الخلق عندما يظهر أمره على رؤوس الأشهاد، وتطأ له الرؤوس، وتتصاع لحقه الناس.

(و آیت روز را روشن گردانیدیم) : منظور، خورشید و حجت بر خلق می باشد، آنگاه که امرش را برای همگان آشکار می سازد و سرها در برابرش فرود می آید و مردمان در برابر حقش تسلیم و مطیع می شوند.

(لِتَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّكُمْ): فضل الله سبحانه وتعالى هو الفضل الأخروي، وهو الفضل الحقيقي. فلتبتغوا فضلاً من ربكم: أي بالعمل الصالح مع الإمام الحجة (عليه السلام) والجهاد بين يديه. ومن فضل الله العلم والمعرفة بالله سبحانه وتعالى وبأنبيائه ورسوله وبكتبه وقصص الأمم السالفة وحساب يوم القيامة، وعلم كل شيء فصله الله في كتابه تفصيلاً.

(تا به طلب رزقی که پروردگارتان مقرر داشته است برخیزید): فضل خداوند سبحان و متعال فضل اخروی است. و این همان فضل حقیقی می باشد. بنابراین (لِتَبْتَغُوا فَضْلاً

مِنْ رَبِّكُمْ) یعنی با عمل صالح همراه با امام حجت (علیه السلام) و جهاد پیش روی آن حضرت. و از جمله فضل خداوند، علم و معرفت به خداوند سبحان و متعال و پیامبران و فرستادگانش و کتبش و داستان‌های امت‌های پیشین و حساب روز قیامت، و نیز علم هر چیزی که خداوند آن را در کتابش به تفصیل بیان داشته است، می‌باشد.

[65] - الإسراء : 12.

[66] - إسراء: 12.

[67] - تفسیر العیاشی : ج 2 ص 283.

[68] - تفسیر عیاشی: ج 2 ص 283.

[69] - تفسیر العیاشی : ج 2 ص 283.

[70] - تفسیر عیاشی: ج 2 ص 283.

[71] - عن أبي بصير عن أبي عبد الله (عليه السلام) قال: سألته عن قول الله: (والشمس وضحاها) قال: الشمس رسول الله (ص) أوضح الله به للناس دينهم، قلت: (والقمر إذا تلاها) قال: ذاك أمير المؤمنين (عليه السلام)، قلت: (والنهار إذا جلاها) قال: ذاك الإمام من ذرية فاطمة (ع)، يسأل رسول الله (ص) فيجلي لمن سأله، فحكى الله سبحانه عنه فقال: (والنهار إذا جلاها). قلت: (والليل إذا يغشاها) قال: ذاك أئمة الجور الذين استبدوا بالأمر دون آل رسول الله (ص) وجلسوا مجلساً كان آل رسول الله (ص) أولى به منهم، فغشوا دين رسول الله (ص) بالظلم والجور، وهو قوله: (والليل إذا يغشاها)، قال: يغشي ظلمة الليل ضوء النهار... بحار الأنوار: ج 24 ص 70.

[72] - ابوبصير می‌گوید از ابو عبد الله امام جعفر صادق (ع) درباره‌ی این سخن خدا (سوگند به آفتاب و روشنی آن) سؤال کردم. حضرت فرمود: «خورشید، رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) است که خدا به وسیله‌ی آن، برای مردم دین‌شان را روشن ساخت...». عرض کردم: (و سوگند به ماه چون از پی آن بر آید). حضرت فرمود: «آن، امیرالمؤمنین (ع) است». عرض کردم: (و سوگند به روز چون آن را روشن کند). فرمود: «منظور، امام از فرزندان فاطمه ع است، که از رسول الله ص می‌پرسد و او برای هر که از او بپرسد، آشکار می‌شود؛ پس خداوند سبحان درباره‌ی او چنین حکایت می‌کند (و سوگند به شب چون فرو پوشدش). فرمود: «آنان پیشوایان جور هستند که به جای آل محمد (علیهم السلام) بر مسند حکومت نشستند و بر آن صندلی که آل محمد (علیهم السلام) برایش شایسته‌تر بودند، جای گرفتند. پس با ظلم و ستم دین رسول خدا ص را پوشانیدند و این سخن حق تعالی است که می‌فرماید (وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا) یعنی تاریکی شب، روشنایی روز را می‌پوشاند...». بحار الانوار: ج 24 ص 70.

